

Scurte reflecții asupra cauzei acțiunii civile

Brief reflections on the cause of the civil action

Judecător **Ioana-Anamaria FILOTE-IOVU***
Judecătoria Sectorului 2, București

Abstract

One of the components of the principle of availability in the civil process is represented by the right of the parties to establish the procedural framework regarding the object, the participants in the jurisdictional activity, but especially the legal cause of the civil process.

In this study, the author aims to analyze the importance of the cause of the civil action, highlighting the theoretical and practical aspects, but also the difficulties encountered in the interpretation and application of the relevant legal norms in the matter.

Keywords: *the principle of availability; causa petendi; causa debendi; iura novit curia; legal qualification.*

Rezumat

Una din componentele principiului disponibilității în procesul civil este reprezentată de dreptul părților de a stabili cadrul procesual în privința obiectului, a participanților la activitatea jurisdicțională, dar în special a cauzei juridice a procesului civil.

În acest studiu, autoarea își propune să analizeze importanța cauzei acțiunii civile, cu evidențierea aspectelor de natură teoretică și practică, dar și a dificultăților întâmpinate în interpretarea și aplicarea normelor legale incidente în materie.

Cuvinte-cheie: *principiul disponibilității, cauza petendi, cauza debendi, iura novit curia, calificare juridică.*

1. Principiul disponibilității în procesul civil

Una dintre componentele principiului disponibilității în procesul civil este reprezentată de dreptul părților de a stabili cadrul procesual, astfel cum reiese din dispozițiile art. 9 alin. (2) C. pr. civ., potrivit cărora „*Obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților*”.

În doctrină s-a arătat că, în esență, principiul disponibilității constă în recunoașterea dreptului părții de a hotărî pornirea procesului civil, de a dispune de obiectul acestuia și de mijloacele de apărare¹.

---

* ioana_filote1@yahoo.com.

¹ A se vedea F. Popa, *Principiul disponibilității părților în procesul civil versus principiul rolului activ al judecătorului în aflarea adevărului: corelații, interferențe, limite*, în *Analele Universității de Vest din Timișoara – Seria Drept* nr. 2/2019, p. 78. În același sens, a se vedea G. Boroi, M. Stancu, *Fișe de procedură civilă*, Editura Hamangiu, București, 2019, pp. 8-12; M. Tăbârcă, *Procedura civilă în fișe de revizuire*, ediția a II-a, Editura Solomon, București, 2019, pp. 15-18; A. Tabacu, *Drept procesual civil. Legislație internă și internațională. Doctrină și jurisprudență*, Editura Universul Juridic, București, 2019, p. 49; C. Roșu, *Principiul disponibilității în procesul civil*, în *Revista Universul Juridic* nr. 11/2016, disponibil [Online] la adresa <https://www.universuljuridic.ro/principiul-disponibilitatii-procesul-civil/>, accesată la data de 18.10.2023; M. Dinu, *Drept procesual civil*, Editura Hamangiu, București, 2020, pp. 28-29.

Aceste aspecte au fost conturate și de către Înalta Curte de Casație și Justiție, prin decizia nr. 2952/2007², în care s-a statuat că „unul dintre principiile fundamentale ale procesului civil este cel al disponibilității, în conținutul căruia intră și dreptul reclamantului de a determina limitele cererii de chemare în judecată, ale cadrului procesual în care se va desfășura judecata cu privire la obiect și la părți”.

Determinarea obiectului cererii de chemare în judecată și a limitelor apărării reprezintă manifestarea în concret a disponibilității, întrucât reclamantul are posibilitatea de a aprecia ce solicită instanței și de a-i stabili limitele investiției, iar pârâtul poate invoca excepții de procedură sau de fond, își poate face apărări în fapt sau în drept, ambele părți având totodată aptitudinea de a introduce în judecată terțe persoane³.

Această formă de manifestare a dreptului de dispoziție al părții procesuale constituie în același timp și o limită a principiului rolului activ al judecătorului, întrucât instanța nu poate depăși limitele investiției sale, în sensul că nu poate da mai mult, mai puțin ori altceva decât s-a cerut, având totodată obligația de a hotărî numai asupra ceea ce s-a solicitat în cauză, astfel cum reiese din dispozițiile art. 22 alin. (6) C. pr. civ.

Părțile, obiectul și cauza sunt cele trei elemente specifice ale acțiunii civile, ale oricărei forme procesuale ce intră în conținutul acțiunii civile.

Despre noțiunea de acțiune civilă, s-a susținut în literatura de specialitate⁴ că desemnează „ansamblul mijloacelor procesuale prin care se poate realiza protecția judiciară a drepturilor și intereselor civile ocrotite de lege” și că „atunci când se apelează la acțiune aceasta se individualizează și devine proces”. S-a arătat totodată că aceasta este legată de dreptul subiectiv civil și că nu poate exista în absența unei persoane care să fie interesată de protecția unui drept subiectiv sau a unui interes.

Ar rezulta din aceste considerații că elementele acțiunii civile sunt și elementele procesului civil⁵.

De asemenea, în doctrină⁶ s-a afirmat că cele patru condiții de exercitare ale acțiunii prevăzute de art. 32 alin. (1) C. pr. civ., respectiv: formularea unei pretenții, capacitatea procesuală, calitatea procesuală și interesul sunt, în același timp și „condițiile ce trebuie îndeplinite pentru ca o persoană fizică sau juridică să fie parte într-un proces”.

Așadar, în principiu, în cadrul demersului judiciar, părțile au dreptul de a dispune de obiectul acțiunii (dreptul subiectiv sau interesul născut din raportul de drept civil dedus judecății) și de mijloacele acordate de lege în acest scop. Tot în principiu, motivarea în fapt a unei cereri de chemare în judecată va fi însoțită și de motivarea în drept, în sensul că reclamantul va indica și cauza (temeiul juridic) cererii sale, respectiv actul sau faptul juridic constituind fundamentul direct și imediat al dreptului reclamat.

Prin principiul disponibilității se înțelege, așadar, faptul că „părțile pot determina nu numai existența procesului, prin declanșarea procedurii judiciare și prin libertatea de a pune capăt procesului înainte de a interveni o hotărâre pe fondul pretenției supuse judecății, ci și conținutul acestuia, prin stabilirea

---

² Înalta Curte de Casație și Justiție, s. civ. și de propr. intelect., dec. nr. 2952/2007, consultată [Online] la adresa <https://www.scj.ro/1093/Detail-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=81967#highlight=###>, accesată la data de 18.10.2023.

³ C. Roșu, *Drept procesual civil, Partea generală*, Editura C.H. Beck, București, 2016, pp. 14-15; C. Roșu, L. Dănilă, *Drept procesual civil*, ediția 5, Editura C.H. Beck, București, 2007, p. 42.

⁴ G. Boroi, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Editura All, București, 1994, p. 93.

⁵ P. Filip, *Arhitectura procesului civil din perspectiva doctrinei, Codului civil și Codului de procedură civilă*, în Revista Universul Juridic nr. 6/2018, disponibilă [Online] la adresele <https://www.universuljuridic.ro/arhitectura-procesului-civil-din-perspectiva-doctrinei-civile-codului-civil-si-codului-de-procedura-civila/2/> și <https://lege5.ro/Gratuit/gi4dgnbvgi2a/arhitectura-procesului-civil-din-perspectiva-doctrinei-civile-a-codului-civil-si-a-codului-de-procedura-civila>, accesată la data de 18.10.2023.

⁶ G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ediția a 5-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2020, p. 41; G. Tocilescu, *Curs de procedură civilă*, vol. II, Editura Tipografia Națională, Iași, 1889, p. 29; V. M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Teoria generală, vol. I*, Editura Național, București, 1996, pp. 319-320. Pentru o opinie diferită, în sensul că nu există o suprapunere perfectă între condițiile pentru a fi parte în procesul civil și condițiile de exercitare a acțiunii civile, în sensul că printre condițiile pentru a fi parte în proces nu se regăsesc capacitatea de exercițiu și afirmarea unui drept, a se vedea I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ediția a II-a, Editura All Beck, București, 2002, p. 147.

cadrelui procesual, în privința obiectului, a cauzei sale juridice, a participanților la proces, a fazelor și etapelor pe care procesul civil le-ar parcurge”⁷.

De regulă, cadrul procesual, deci inclusiv sub aspectul obiectului și al cauzei cererii de chemare în judecată se fixează la momentul sesizării instanței, excepțiile realizându-se cu respectarea cerințelor cuprinse în dispozițiile art. 178 și art. 204 C. pr. civ.

În considerarea principiului evocat, judecătorul nu va putea, așadar, schimba nici obiectul și nici cauza juridică a cererii introductive de instanță, obligația sa de a se pronunța numai cu privire la acestea constituind corelativ garanția aplicării principiului disponibilității, astfel că nu va putea fi analizată situația de fapt decât prin raportare exclusiv la cele invocate de către reclamantul procesului civil.

2. Aspecte teoretice și practice privind cauza acțiunii civile

Cauza acțiunii civile este unul dintre elementele esențiale ale acțiunii, fiind definită în literatura de specialitate ca fiind „scopul spre care tinde cel care intenționează demersul judiciar”⁸, ori însuși temeiul juridic al cererii, respectiv „fundamentul juridic al dreptului pe care o parte îl valorifică împotriva celeilalte”⁹.

Constatăm că în doctrină¹⁰ s-a făcut deosebirea între noțiunile *cauza petendi* și *cauza debendi*, precizându-se că indicarea fundamentului pretențiilor reclamantului nu echivalează cu indicarea de către acesta a normelor de drept incidente în speță, această din urmă chestiune fiind opera judecătorului, potrivit principiului *iura novit curia*.

Prin noțiunea „cauza acțiunii civile”, denumită și *cauza petendi*¹¹ se înțelege așadar „scopul către care se îndreaptă voința juridică a celui care reclamă, sau se apără (scop) explicat prin împrejurările și motivele speciale care au determinat partea să acționeze”¹².

Prin noțiunea *cauza debendi*, considerată cauză a raportului juridic sau a obligației puse în discuție, se înțelege fundamentul dreptului invocat de cel ce formulează pretenția (cauza cererii de chemare în judecată)¹³.

Totodată, cauza a fost definită ca reprezentând „actul sau faptul juridic care constituie fundamentul dreptului reclamat; ea nu trebuie căutată în normele de drept, ci în «principiul generator al dreptului reclamat»”¹⁴.

---

⁷ I.-A. Filote-Iovu, *Obiectul procesului civil raportat la principiul disponibilității*, susținută la „Conferința Internațională Bială «Sistemul juridic între stabilitate și reformă»”, organizată în perioada 15-16 octombrie 2021, la Craiova.

⁸ M. Tăbărcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.*, 2013, p. 160.

⁹ F. Popa, *op. cit.*, p. 82; I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Drept procesual civil. Teoria generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 237.

¹⁰ A.A. Chiș, Gh.-L. Zidaru, *Rolul judecătorului în procesul civil*, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 70.

¹¹ Referitor la *cauza petendi*, în doctrină s-a arătat că, „în cazul în care se revendică un bun de la o persoană, cauza acțiunii o constituie deținerea abuzivă a bunului de către acea persoană și voința de a face ca această deținere să înceteze, stabilindu-se o stare corespunzătoare a dreptului pretins, iar cauza cererii de chemare în judecată poate fi contractul, succesiunea etc.” (V.M. Ciobanu, T.C. Briciu, C.C. Dinu, *Drept procesual civil: drept execuțional civil, arbitraj, drept notarial: curs de bază pentru licență și masterat, seminare și examene: reglementare legală, întrebări, grile, spețe, modele de cereri și alte acte de procedură*, Editura Național, București, 2013, p. 119). Într-o altă lucrare s-a reținut că „judecătorul nu poate să schimbe faptele care reprezintă *cauza petendi* a acțiunii, numai partea fiind în măsură să le cunoască și să le reclame (...) și nici nu va putea schimba temeiul cererii, în sensul de izvor al dreptului invocat (act sau fapt juridic), însă va putea să interpreteze actul juridic dedus judecății, pentru a aprecia asupra încadrării juridice” (A. Tabacu, A. Drăghici, *Disponibilitatea părților și rolul judecătorului în procesul civil conform noului Cod de procedură civilă*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Iurisprudentia nr. 2/2010*, pp. 93-94, disponibil și [Online] la adresele <http://arhiva-studia.law.ubbcluj.ro/articol/344> și www.studia.ubbcluj.ro/download/pdf/525.pdf), accesată la data de 18.10.2023.

¹² V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Teoria generală, vol. I*, Editura Național, București, 1997, p. 263.

¹³ P. Filip, *op. cit.*

¹⁴ Gh.-L. Zidaru, *Este instanța îndreptățită să schimbe calificarea juridică a cererii formulate? Reflecții din perspectiva principiului iura novit curia*, în *Revista Română de Drept Privat nr. 2/2014*, p. 192.

Cauza acțiunii trebuie să existe, să fie reală, pornirea acțiunii să fie determinată de scopul pe care titularul dreptului urmărește să îl obțină prin hotărârea judecătorească, să fie morală și licită, adică să nu urmărească un scop contrar ordinii publice¹⁵.

Așa cum s-a reținut în literatura de specialitate¹⁶, obiectul și cauza cererii de chemare în judecată sunt elemente definitorii pentru operațiunea de calificare juridică a acesteia. Principiul disponibilității prezintă relevanță în privința calificării cererilor și apărărilor părților și se ridică problema în ce măsură, ca efect al respectării acestui pilon fundamental specific procesului civil, instanța ar fi ținută de calificarea pe care părțile o dau actelor și faptelor deduse judecății, respectiv, cererilor și apărărilor cu care investesc instanța.

Cu privire la acest aspect, apreciem justă statuarea potrivit căreia „sintagma «a da calificarea juridică unei cereri» nu rezumă prerogativele instanței la activitatea de stabilire a temeiului de drept aplicabil, ci aceasta va fi ținută și să identifice natura juridică reală a cererii, a categoriei ori a instituției juridice aplicabile”¹⁷.

Nu putem face abstracție însă nici de faptul că „trei aspecte sunt esențiale pentru determinarea cadrului procesual obiectiv: faptele prezentate de parte, calificarea lor juridică, anume invocarea unui temei juridic pentru pretenția formulată și încadrarea în norma de drept, respectiv invocarea unui text de lege, în care se găsește reflectată pretenția”¹⁸.

Apreciem totodată, alături de alți autori¹⁹ că regula *iura novit curia* nu este de natură să conducă la concluzia că instanța poate schimba, *ex officio*, situația de fapt calificată juridic, în condițiile în care, această regulă semnifică faptul că judecătorul nu este ținut de textul legal indicat de parte, ci trebuie să aplice textul legal ce corespunde situației de fapt calificate juridic de actorul procesual, în măsura în care situația de fapt este confirmată de probatoriul administrat²⁰.

Astfel, nu trebuie confundate operațiunile de calificare a situației de fapt, respectiv de aplicare a textului de lege.

Reclamantul sesizează instanța cu o pretenție fundamentată pe o anumită situație de fapt, pe care o califică juridic pentru ca aceasta să apară justificată, iar pârâtul își construiește și el în apărare o situație de fapt, urmărind respingerea cererii deduse judecății. În baza probatoriului administrat, judecătorul stabilește situația de fapt și reține din susținerile contradictorii ale părților doar pe cele probate, fără a putea da o altă calificare juridică, ci doar aplicând textul de lege corespunzător acestei situații, indiferent de eventualele dispoziții legale indicate de părți²¹.

Această îndatorire a instanței rezultă și din dispozițiile coroborate ale art. 22 alin. (4) C. pr. civ. cu cele ale art. 7²² C. pr. civ.²³

Aceeași este și viziunea Curții de Apel București, care prin decizia nr. 3/2022²⁴ a reținut că art. 22 alin. (1) C. pr. civ. permite instanței aplicarea, chiar și în mod eronat, în soluționarea litigiului, a unor norme legale neinvocate de către părți, dar pe care le consideră incidente, fără a avea semnificația depășirii limitelor investiției, respectiv a încălcării principiului disponibilității.

Așa cum s-a subliniat în doctrină²⁵, art. 22 alin. (4) C. pr. civ. își justifică rațiunea prin aceea că, dacă judecătorul ar trebui să soluționeze procesul fiind ținută de calificarea juridică propusă de reclamant și

¹⁵ C. Roșu, *Drept procesual civil, op. cit.*, 2016, p. 38; C. Roșu, L. Dănilă, *op. cit.*, p. 75.

¹⁶ F. Popa, *op. cit.*, p. 82.

¹⁷ Gh.-L. Zidaru, *Este instanța îndreptățită să schimbe calificarea juridică a cererii formulate? Reflecții din perspectiva principiului iura novit curia, op. cit.*, p. 195.

¹⁸ A. Tabacu, A. Drăghici, *op. cit.*, p. 93.

¹⁹ G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil, op. cit.*, 2020, p. 19.

²⁰ În acest sens, s-a afirmat că judecătorul „trebuie să facă încadrarea juridică a cererii”, pornind de la identificarea categoriei juridice ori instituției pe care reclamantul își întemeiază cererea (A. Tabacu, A. Drăghici, *op. cit.*, p. 89).

²¹ G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil, op. cit.*, 2020, p. 20.

²² Art. 7 C. pr. civ., care consacră principiul legalității, prevede următoarele: „Procesul civil se desfășoară în conformitate cu dispozițiile legii. Judecătorul are îndatorirea de a asigura respectarea dispozițiilor legii privind realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor din proces”.

²³ F. Popa, *op. cit.*, p. 84.

²⁴ C. Ap. București, S. a IX-a cont. adm. și fiscal, dec. nr. 3/2022, consultată [Online] la adresa <http://rolii.ro/hotarari/62032c0be49009f40c00008b>.

²⁵ F. Popa, *op. cit.*, pp. 85-86.

ar ajunge la concluzia că aceasta este eronată, soluția ar fi respingerea cererii introductive de instanță, cu consecința practică a nerezolvării situației litigioase.

Sesizăm că acest aspect a generat o serie de interpretări divergente. Astfel, dacă în jurisprudență s-a apreciat că „este îndatorirea instanței și expresia rolului său activ de a da cererilor greșit intitulate calificarea corectă în justiție în funcție de voința reală a părților. În caz contrar, instanța nu soluționează cererea cu care a fost în mod obiectiv investită, ci se pronunță asupra unui lucru care nu s-a cerut, aspect circumscris motivului de casare prevăzut la art. 304 pct. 6 vechiul C. pr. civ. [n.n.]”²⁶, în doctrină s-a exprimat și opinia potrivit căreia: „În orice caz, nu se poate reproșa judecătorului, care s-a pronunțat în raport cu temeiul de drept invocat de către reclamant, respingând acțiunea, că nu a examinat pretențiile reclamantului în baza altor reguli de drept. Art. 22 alin. (4) C. pr. civ. stabilește o facultate, și nu o obligație pentru judecător”²⁷.

Din perspectiva noastră, aplicarea corectă a legii reprezintă atât un drept, cât și o îndatorire a instanței judecătorești, fiind în asentiment cu cele exprimate în literatura de specialitate, în sensul că judecătorul este în drept și chiar obligat „să califice corect cererea, să identifice și să dea eficiență dreptului aplicabil, potrivit adagiului *iura novit curia*”²⁸.

Totodată, alături de alți autori²⁹, apreciem că art. 22 alin. (4) C. pr. civ. nu trebuie să ne ducă cu gândul la instituția cererii greșit denumite, reglementate de art. 152 C. pr. civ., întrucât primul articol indicat vizează încadrarea juridică greșită a „actelor și faptelor deduse judecătii”, ceea ce semnifică faptul că eroarea poartă asupra calificării juridice a raportului juridic de drept substanțial dedus judecătii, iar nu (doar) asupra denumirii cereri.

Mai mult decât atât, în vederea respectării principiului contradictorialității, judecătorul are obligația de a pune în discuția părților calificarea juridică exactă, însă „nu ar putea pur și simplu să ignore la motivarea hotărârii calificarea juridică și argumentele asupra cărora reclamantul a insistat și să se raporteze exclusiv la propria sa calificare, întrucât, procedând astfel, s-ar nesocoti principii fundamentale ale procesului civil, respectiv disponibilitatea, contradictorialitatea și dreptul la apărare; după cum rezultă și din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, nu este suficient ca instanța să «audă» un argument, ci mai este necesar să-l trateze, cel puțin în substanța sa, în cuprinsul hotărârii sale, arătând motivat de ce anumite pretenții și apărări au fost primite ori înlăturate”³⁰.

Desigur că aspectul „sensibil” este cel referitor la concilierea principiului disponibilității cu ingerința judecătorului pe tărâmul cauzei acțiunii civile, intervenție justificată de imperativul aflării adevărului³¹. În acest sens, s-a afirmat în doctrină că „dacă judecătorul dispune recalificarea juridică a cererii împotriva voinței titularului acesteia, el va invita părțile să formuleze motive și apărări, respectiv să administreze probe și sub aspectul calificării juridice noi, dar va explica în cuprinsul hotărârii și de ce nu este incidentă calificarea juridică asupra căreia reclamantul insistă, urmând ca, în final, să se pronunțe, argumentat, asupra tuturor temeiurilor juridice invocate”³².

Așa cum judicios s-a remarcat în literatura de specialitate, dacă reclamantul se rezumă la a solicita obligarea pârâtului la plata unei sume de bani, fără să arate cauza în temeiul căreia pârâtul ar datora acel cuantum bănesc (achitarea prețului bunului cumpărat; restituirea unei sume; repararea unui prejudiciu cauzat printr-o faptă ilicită etc.), respectiv fără să arate motivele de drept care justifică pretenția

---

²⁶ C. Ap. București, S. a VI-a com., dec. nr. 562/R/2007, publicată în Culegere de practică judiciară pe anul 2007, vol. 2, Editura Wolters Kluwer, p. 524.

²⁷ M. Tăbărcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.*, 2013, p. 147.

²⁸ Gh.-L. Zidaru, *Este instanța îndreptățită să schimbe calificarea juridică a cererii formulate? Reflecții din perspectiva principiului iura novit curia, op. cit.*, p. 198, în același sens, a se vedea și I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, Editura Wolters Kluwer, București, 2011, p. 751.

²⁹ Gh.-L. Zidaru, *Este instanța îndreptățită să schimbe calificarea juridică a cererii formulate? Reflecții din perspectiva principiului iura novit curia, op. cit.*, p. 192.

³⁰ *Idem.*, p. 196.

³¹ F. Popa, *op. cit.*, p. 85.

³² A se vedea: Gh.-L. Zidaru, *Este instanța îndreptățită să schimbe calificarea juridică a cererii formulate? Reflecții din perspectiva principiului iura novit curia, op. cit.*, p. 196.

formulată, această singură precizare nu va putea fi considerată îndestulătoare „pentru conturarea valabilă a raportului juridic litigios”³³.

Observăm că lipsa indicării motivelor de fapt este sancționată cu nulitatea cererii, spre deosebire de neindicarea temeiului de drept, cu privire la care, prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative³⁴ a fost suprimat motivul de anulare a cererii de chemare în judecată în procedura de regularizare [prin modificarea art. 200 alin. (4) C. pr. civ.], luându-se în considerare doctrina și practica majoritară, potrivit căreia încadrarea situației de fapt în textele legale este opera judecătorului, care nu este ținut de normele de drept invocate de părți.

Această modificare a fost criticată de unii autori, care au arătat că „soluția nu are în vedere situația pârâtului, care în lipsa unei calificări în drept, asumată de reclamant, va fi obligat să își «construiască» apărarea, exprimată în întâmpinare, pe baza propriei calificări a faptelor prezentate de reclamant”, respectiv că „neindicarea motivelor de drept poate atrage în continuare nulitatea cererii de chemare în judecată, dar nulitatea este virtuală, proba vătămării revenind celui care o invocă și va opera numai în etapa cercetării procesului iar nu în faza de regularizare”. Totodată, s-a apreciat că „nulitatea va interveni doar excepțional, când pretențiile formulate și motivele de fapt invocate sunt insuficient de precise și nu permit instanței să-și exercite prerogativa calificării juridice, reglementată imperativ de art. 22 alin. (1) și (4) C. pr. civ.”³⁵.

Nu suntem de acord cu această opinie critică, considerând că, în niciun caz lipsa indicării temeiului de drept al cererii nu poate atrage anularea cererii de chemare în judecată.

Mai mult decât atât, apreciem oportună această modificare adusă de Legea nr. 310/2018, care a pus capăt divergențelor jurisprudențiale, schimbarea fiind în concordanță cu aplicabilitatea art. 22 alin. (4) C. pr. civ. (judecătorul având atât prerogativa, ci și obligația de a califica juridică a unei cereri de chemare în judecată, în cazul în care reclamantul nu a făcut-o și, respectiv, de „a îndrepta” o calificare juridică eronată, în măsura în care reclamantul ar fi indicat-o greșit³⁶), coroborat cu necesitatea respectării principiului contradictorialității, care nu poate fi realizată în etapa scrisă a judecății în primă instanță.

Cu toate acestea, apreciem că instanța nu poate schimba din oficiu cauza cererii de chemare în judecată și prin prisma încălcării obligației de imparțialitate a judecătorului, o astfel de modificare operând exclusiv în folosul reclamantului, respectiv în detrimentul părții adverse.

De exemplu, dacă a fost formulată o acțiune în răspundere civilă delictuală, hotărârea nu poate fi pronunțată pe temeiul răspunderii civile contractuale, ori dacă s-a solicitat anularea contractului pentru dol, acesta nu ar putea fi desființat pentru lipsa formei *ad validitatem*, sau pe baza unui alt motiv neinvocat de reclamant; dacă s-a solicitat obligarea pârâtului la plata unei sume de bani, ca urmare a îmbogățirii fără justă cauză, aceasta nu se va putea acorda ca preț al unei vânzări, ori ca despăgubiri în baza unei fapte ilicite cauzatoare de prejudicii; dacă se solicită declararea nulității unui testament olograf pe considerentul că respectivul act nu a fost scris, datat și semnat de mâna testatorului, judecătorul nu l-ar putea anula pentru incapacitatea testatorului de a dispune de bunurile sale ș.a.³⁷

Din cele prezentate reiese așadar că instanța nu va putea schimba starea de fapt și, implicit, nici *causa debendi*, întrucât aceste elemente configurează imutabilitatea litigiului, din perspectiva principiului disponibilității. Apreciem așadar că judecătorul este ținut de situația de fapt calificată juridic din conținutul cererii de chemare în judecată ori a actului de procedură având această natură juridică (cerere

³³ A.A. Chiș, Gh.-L. Zidaru, *Rolul judecătorului în procesul civil*, op. cit., p. 69.

³⁴ Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1074 din 18 decembrie 2018.

³⁵ T.C. Briciu, M. Stancu, C.C. Dinu, Gh.-L. Zidaru, P. Pop, *Comentarii asupra modificării noului Cod de procedură civilă prin Legea nr. 310/2018. Între dorința de funcționalitate și tendința de restaurație*, consultată [Online] la adresa <https://www.juridice.ro/essentials/2901/comentariiasupra-modificarii-noului-cod-de-procedura-civila-prin-legea-nr-310-2018-intre-dorinta-de-funcionalitate-si-tendinta-de-restauratie>.

³⁶ F. Popa, op. cit., p. 85.

³⁷ G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, op. cit., 2020, p. 20.

reconvențională, intervenție voluntară principală etc.), neputând să modifice cauza, sub pretextul aplicării principiului *iura novit curia*, în temeiul dispozițiilor art. 22 alin. (4) C. pr. civ.³⁸.

Ca și în cazul denumirii obiectului cererii, rolul activ al judecătorului privind calificarea cererilor cu care este sesizat este însă limitat de art. 22 alin. (5) C. pr. civ., conform căruia, temeiul juridic al cererii nu poate fi schimbat dacă părțile, în virtutea unui înțelegeri exprese privitoare la drepturi de care pot dispune în virtutea legii, au stabilit motivele de drept asupra căreia au înțeles a limita dezbaterile, fără a fi încălcate drepturile ori interesele legitime ale altor persoane.

Prin urmare, pentru a opera limitarea stipulată în articolul menționat anterior, acordul părților trebuie să fie „expres”, iar judecătorul trebuie să cerceteze din oficiu dacă limitarea convenită de părți în temeiul principiului disponibilității, nu tinde la o eventuală încălcare a drepturilor terților³⁹.

În plus, „faptul că părțile nu se află în dispută asupra denumirii ori asupra cauzei cererii de chemare în judecată nu înseamnă că există acordul cerut de textul enunțat”⁴⁰.

Reținem așadar că, deși procesul civil ar putea fi socotit „o afacere privată”⁴¹, judecătorul este îndreptățit să cenzureze, în condițiile prevăzute de legislația în vigoare, prerogativele conferite părților litigante de principiul disponibilității, în temeiul principiului legalității procesului civil, în scopul aflării adevărului în cauză⁴².

3. Concluzii

Prin principiul disponibilității se înțelege faptul că părțile pot determina nu numai existența procesului, ci și conținutul acestuia, prin stabilirea cadrului procesual, în privința obiectului, a cauzei sale juridice, a participanților la proces, a fazelor și etapelor pe care procesul civil le-ar parcurge.

Părțile, obiectul și cauza sunt cele trei elemente specifice ale acțiunii civile, ale oricărei forme procesuale ce intră în conținutul acțiunii civile.

În cadrul demersului judiciar, motivarea în fapt a unei cereri de chemare în judecată va fi însoțită și de motivarea în drept, în sensul că reclamantul va indica și cauza (temeiul juridic) cererii sale, respectiv actul sau faptul juridic constituind fundamentul direct și imediat al dreptului reclamat.

De regulă, cadrul procesual, deci inclusiv sub aspectul obiectului și al cauzei cererii de chemare în judecată se fixează la momentul sesizării instanței, excepțiile realizându-se cu respectarea cerințelor cuprinse în dispozițiile art. 178 și art. 204 C. pr. civ.

Cauza acțiunii civile este unul dintre elementele esențiale ale acțiunii, în literatura de specialitate făcându-se distincția între noțiunile *cauza petendi* și *cauza debendi*.

Cauza acțiunii trebuie să existe, să fie reală, morală și licită, fiind un element definitoriu pentru operațiunea de calificare juridică a cererii de chemare în judecată.

În opinia noastră regula *iura novit curia* nu este de natură să conducă la concluzia că instanța poate schimba, *ex officio*, situația de fapt calificată juridic.

Aplicarea însă corectă a legii reprezintă atât un drept, cât și o îndatorire a instanței judecătorești, astfel că judecătorul este în drept și chiar obligat să califice corect cererea, să identifice și să dea eficiență dreptului aplicabil.

---

³⁸ F. Popa, *op. cit.*, p. 86.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ M. Tăbărcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.*, 2013, p. 147.

⁴¹ I. Leș, *Reflecții privitoare la controlul judecătoresc asupra actelor de dispoziție ale părților în procesul civil*, în *Dreptul nr. 3/2016*, p. 12.

⁴² F. Popa, *op. cit.*, p. 87.